

Az új felfedezések a Bibliát igazolják

**/A szöveg Siegfried Horn: "A bibliai régészet XX. század eleji feltárásai"
c. könyvéből származik (Bp., 1991.) /**

Krisztus azt mondta a második eljövételét megelőző eseményekre vonatkozó nagy beszédében: "Az ég és a föld elmúlnak, de az én beszédeim semmiképpen el nem múlnak" (Mt. 24:35). Ezek a szavak kiállták az évszázadok próbáját.

A Bibliakritika fénykorában a századforduló körül a legtöbb tudós élvezettel javítgatta a Biblia szövegét, amit alapjában véve megbízhatatlannak tartott. A Septuaginta [az Ószövetség legrégebbi görög fordítása] és más ókori fordítások segítségével, valamint egy kis leleményesség és ügyesség felhasználásával a Biblia szövegét úgy átdolgozták, hogy az eredeti sok esetben felismerhetlenné vált.

Minden teológus fő feladatának tekintette, hogy azonosítsa az Ószövetség könyveinek forrásait és szerzőit. Köztudott, hogy a Bibliakritika nem Mózeset tekinti Mózes öt könyve szerzőjének. Tulajdonképpen az az uralkodó nézet, hogy az Ószövetség könyveinek többségét közvetlenül a babiloni fogság előtt, alatt, illetve után írták. A Bibliakritika aranykorában kiadtak olyan Bibliákat, melyekben az egyes Bibliai könyvek különböző szerzőknek tulajdonított szakaszait különböző színekkel jelölték a nyomtatásban. Ilyen ún. "szivárványos" Bibliák a XIX. század folyamán, valamint a XX. század elején voltak divatban.

Jól ismert tény, hogy Ésaías könyvét ízekre szedte a Bibliakritika, két vagy három "Ésaías" különböztetve meg. Dániel könyvéről természetesen kijelentették, hogy a makkabeusi korban írták, a Prédikátor könyvét pedig még később. Az Ószövetségnek csak nagyon kevés könyve került el a "tudományos boncolást". Arról, hogy milyen önkényesen végezték ezt a munkát, bárki meggyőződhet, aki az Ószövetség egy adott könyvéről szóló két-három kritikai művet összehasonlít. Ebből majd kitűnik, hogy ezek a szerzők a szöveg egyes részeit nem tekintik hitelesnek, saját elképzelésük szerint javítják és "tisztogatják", mindezt anélkül, hogy bármelyik kettőnek a véleménye megegyezne a szöveg torzulására, illetve keletkezésére nézve. Olyan szakaszokat, melyeket az egyik tudós későbbi eredetű szerkesztői kiegészítéseknek tart, a másik az eredeti szöveg részének tekinti, és bárhol kezdi is javítgatni két tudós ugyanazt a szövegrészt, biztos, hogy különböző eredményre jutnak. Ez megzavarja az olvasót, aki azt hiszi, hogy el kell fogadnia a tudósok véleményét, tekintettel azok tudományos felkészültségére és tekintélyére. Ahelyett, hogy az ilyenfajta tudományos tevékenység értékét vonná kétségbe, a Biblia szövegének megbízhatóságába vetett hite rendül meg, és már nem erény a szemében, ha valakinek az Ószövetségre alapozott meggyőződése van.



A Codex Vaticanus részlete

Krisztus létezésének történelmi tényét is vitatták. Volt idő, mikor P 1 3 levelén kívül minden más könyvet - evangéliumokat, leveleket, Jelenések könyvét apokrif iratnak tekintettek.

Ilyen állapotok uralkodtak a legtöbb európai protestáns egyetemen 1840-



The British Library
Codex Alexandrinus

ben, amikor Konstantin Tischendorfot, egy fiatal konzervatív szemléletű tudóst a lipcsei egyetem professzorává nevezték ki. Tanulmányai folyamán arra a meggyőződésre jutott, hogy az újszövetségi kutatásokban leginkább egy, az addig ismertnél régebbi kéziraatra lenne szükség. Akkoriban a reformáció kora óta használatos 'Textus Receptus' volt a legrégebbi ismert kódex, amely viszont meglehetősen kései és pontatlan kéziratokon alapult. Tischendorf élete feladatának tartotta a legrégebbi létező újszövetségi kézirat felkutatását és kiadását, azt remélve, hogy ilyen módon igazolni lehetne, hogy a Biblia szövege lényeges eltérések, változások nélkül maradt fenn Krisztus és az apostolok idejétől napjainkig. Meg is valósította tervét: tulajdonképpen többet tett az újszövetség szövegéért, mint bárki más az apostolok korától fogva. Amikor munkához látott, csak egy i.sz. V. századból



A Szent Katalin-kolostor

származó kézirat, a Codex Alexandrinus volt ismert, minden más újszövetségi kézirat sokkal későbbi eredetű. Tehát több mint háromszáz éves volt az űr az utolsó apostol halála és a legkorábbi újszövetségi kézirat között. Tischendorf minden eszközzel csökkenteni akarta ezt a távolságot, és hozz látott a Párizsban őrzött és csaknem olvashatatlan Codex Ephraemi másol s hoz. Végigcsinálta, amire ő előtte senki nem volt képes: két éven keresztül dolgozott szorgalmasan, türelemmel a kéziraton, és szeme világát sem kímélve (ami látása jelentős romlás hoz is vezetett ebben az időben), lemásolta és kiadta a szöveget, mely ugyanabból a korból származik, mint a Codex Alexandrinus.

Mivel a Vatikán akkoriban még nem volt hajlandó hozzáférhetővé tenni értékes kéziratát, az ún. Codex Vaticanust, Tischendorf a Közel- Keletre utazott, hogy ősi kéziratok után kutasson kolostorok és templomok könyvtáraiban. A történet közismert, nem kell újra elismételni, hogyan mentette meg a Codex Sinaiticust a Sínai-hegynél épült Szent Katalin-kolostorban a szemétkosárból, épp mielőtt elégették volna, mint értéktelen régi könyvet. Háromszor utazott erre a helyre 1844 és 1859 között, míg végül sikerült Európába hoznia ezt a híres kéziratot.



Tischendorf több mint száz könyvet adott ki élete folyamán, melyek közül sok pusztán a Biblia szövegének közzététele. Elégedetten tekinthetett vissza munkájára, amelynek alapján a hozzá hasonló meggyőződésű tudósoknak sikerült meggyőzni koruk kritikus szemléletű teológusait, hogy az újszövetség szövege több bizalmat érdemel, mint amennyire korábban méltatták. Amikor 1874-ben vakon meghalt, már csak három újszövetségi könyv apostoli szerzőségét vitatták, a többit általánosan elfogadták a Bibliakutatók.

Tischendorf munkássága az apostolok halála és a korai kéziratok közötti űrt kb. 200 évre csökkentette. Ezután következett az a korszak, amikor Egyiptomban görög nyelvű papiruszok százai és ezrei kerültek napvilágra, melyek között sok volt az ősi Bibliai kézirat-örödé, néhány az i.sz. III. századból való. Ezek olyan bőséges nyelvi anyagot jelentenek számunkra, hogy



A Chester-Beatty papirusz

segítségükkel jobban megérthetjük a görög újszövetség szövegét, mint azelőtt.

A legnagyobb jelentőségű újszövetségi vonatkozású felfedezés az ún. Chester Beatty-papiruszok egyiptomi felfedezése volt, melyek a négy evangélium és az Apostolok cselekedetei részleteit, tovább Pálnak tíz csaknem teljes levelét és Jelenések könyvét tartalmazz k. Ezeket az i.sz. III. évszázad elején írták, és az újszövetségnek olyan szövegét őrizték meg a számunkra, amely száz évvel közelebb áll az eredeti kéziratokhoz, mint ami korábban birtokunkban volt. Tehát az eredetiek és a kéziratok közötti távolság valamivel több, mint száz évre

zsugorodott, így nagyon közel jutottunk a közvetlenül az apostolok kezéből kikerült könyvekhez. Ezek a kéziratok is azt erősítették meg, amit a konzervatív tudósok egész idő alatt hittek: semmilyen jelentős változás nem történt a Biblia szövegében az idők folyamán, és a kéziratok közötti eltérések helyesírási, nyelvtani hibák, illetve olyan jellegű hibák, melyeket általában elkövetnek, ha a könyveket kézzel kell másolni évszázadokon át.

János evangéliuma volt az egyik általánosan el nem fogadott könyv. Az újszövetség tudósainak nagy része olyasvalakinek tulajdonította ezt az

evangéliumot, aki az i.sz. II. század közepén élt, tehát nem János apostolnak. Ezt a téves feltevést először egy ismeretlen szerző evangélium-töredéke ingatta meg, amely a második század első feléből származik, és a negyedik evangéliumból vett idézeteket tartalmaz. Ez a felfedezés azt bizonyítja, hogy az i.sz. II. század első felében János evangéliuma már ismert volt Egyiptomban. Amikor 1935-ben ezt a töredéket megjelentették, a tudósok belátták, hogy felül kell vizsgálniuk János evangéliumával kapcsolatos álláspontjukat.

Csak néhány hét telt el, és egy másik, még szenzációsabb leletre bukkantak, mely bizonyította, hogy János evangéliumát az apostoli korban írták. A manchesteri John Rylands Könyvtárban egy kicsiny papiruszdarabkát találtak, melyen János 18. fejezetének néhány verse olvasható. A szakértők egyetértenek abban, hogy a már néhány éve a könyvtár tulajdonában lévő papiruszdarabkát Egyiptomban írták, ahol találták is -, éspedig az i.sz. II. évszázad elején, így ez a létező legkorábbi újszövetségi kézirat-töredék. Ha tehát az i.sz. II. század elején



A Rylands-papirusz

János evangéliumát már ismerték és másolták Egyiptomban, ez azt jelenti, hogy bizonyos ideje már forgalomban kellett hogy legyen. Ahhoz, hogy Kis-Ázsiából, ahol a hagyomány szerint írták, a Nílus menti országba jusson, időre volt szükség. Ezért aztán logikus a következtetés, hogy ezt a Bibliai könyvet az i.sz. I. század fordulója előtt, azaz az apostoli korban írták. A felfedezés óta már olyan híres tudósok is, mint Deissmann, Dibelius, Kenyon és Goodspeed úgy nyilatkoztak, hogy a negyedik evangélium az apostoli korból származik.

Minden bizonnyal a gondviselés műve, hogy az újszövetség jelenleg birtokunkban lévő legkorábbi kézirat-töredéke épp egy vitatott könyvből származik, és nem egy olyanból, amelyet az egész tudós világ elfogad. Ha ez a töredék a Római levél egy részletét tartalmazta volna, csupán erkölcsi értéke lenne, mert csak azt bizonyítaná, amit egyébként is mindenki vall, hiszen a kritika sem kérdőjelezi meg Pál szerzőségét a Római levelet illetően. Csak egyetlen más felfedezés vetekedne a John Rylands' Könyvtár János-töredékével, éspedig Péter második levelének egy korai kézírata, vagy annak részei, mivel ennek a könyvnek az apostoli szerzőségét még mindig erősen vitatják az újszövetség tudósai.

Az utóbbi száz év kézirat-felfedezései alaposan megszegyenítették a Bibliakritikát az Újszövetség vonatkozásában. Ószövetségi kéziratok azonban nem kerültek napvilágra. Közismert volt a zsidóknak az a századokon át gyakorolt szokása, hogy az elhasználódott, hiányos Biblia tekercseket elföldelték, így aztán senki sem remélte, hogy valaha is a már birtokunkban lévőnél régebbi ószövetségi kéziratot találunk.

Több évvel ezelőtt az Ószövetség valamely részletének héber nyelvű kézírata sem volt ezer esztendősnél régibb, ami azt jelenti, hogy csaknem 1500 éves volt az ír az eredetiek és a birtokunkban lévők között. Az Ószövetség tudósai lemondással vették tudomásul, hogy nem lehetnek olyan szerencsések, mint újszövetségi kollégáik.

A kritikusok azt állították, hogy sok minden történt az Ószövetség könyveivel az eredetiek és a birtokunkban lévő másolatok között eltelt hosszú évszázadok folyamán, ami 1400-2500 évet jelent, attól függően, melyik könyvről beszélünk. Ezért aztán kritikus tudósok saját véleményüknek megfelelően javították a szöveget, míg a konzervatívok fenntartották meggyőződésüket, miszerint Isten sértetlenül őrizte meg a szöveget egészen a mai napig. Tehát a tudósok egyik csoportja logikai összefüggésekre építette az érveit, a másik a hitre. De egyik sem tudta tudományos bizonyítékkal alátámasztani érvelését.



A Holt-tenger környéke

lében legeltették, egy új üreget fedeztek fel az általuk egyébként jól ismert hegyoldalban. Azt gondolták, hogy az ezen a vidéken gyakori földrengések nyomán nyílt fel a sok rejtett barlang egyike. Egy követ dobtak a barlangba, de miután cserépedények törésének hangját hallották, ijedtükben elfutottak. Később, bátorságukat összeszedve visszatértek és átvizsgálták az új barlangot. Néhány jó állapotban lévő korsót, és sok, vászonba csavart bőrtekerceset találtak. A tekerceseket Betlehembe vitték, ahol megmutatták mohamedán papjuknak. Asszír kéziratoknak vélvén a leletet, azt tanácsolta a megtalálónak, hogy adják el a tekerceseket a Jeruzsálemi szír kolostornak. Így jutott négy tekerces a Szent Márk-kolostor érsekének kezébe. A maradékot további négy vagy öt tekerceset E. L. Sukenik, a Héber Egyetem professzora vette meg.

Néhány tudós, akik megnézték a kéziratokat a szír kolostorban, nem hittek a valódiságukban és hamisítványnak bélyegezték a tekerceseket, míg 1948-ban meg nem mutatták Dr. John C. Trevernek, a Keletkutató Amerikai Intézet ügyvezető igazgatójának.

Egy 1947-ben tett nagy felfedezés gyökeresen megváltoztatta a helyzetet. Maga a felfedezés, melynek nyomán W. F. Albright szerint minden idők legnagyobb jelentőségű kéziratlelete került a kezünkbe, a következőképpen történt:

Kecskepásztorok, miközben nyájaikat Júdea kopár, sziklás hegyein, a Holt-tenger északnyugati partja köze



A Nash-papirusz

Mikor meglátta a kéziratokat, Treverre nagy hatással volt, hogy azok szemmel láthatóan réginek látszottak. Meg is győződött valódiságukról, miután összehasonlította a Nash-papírusszal, ezzel az i.e. I. vagy II. századból származó héber nyelvű dokumentummal, amely a Tízparancsolatot tartalmazza. Azonnal lefényképezte az összes kéziratot, mert fennállt a veszélye, hogy megsemmisülnek a harcokban, melyek ebben az időben Jeruzsálem körül zajlottak, és rávette a szíreket, hogy helyezték biztonságba a kéziratokat valahol az országhatáron kívül. Mielőtt a sajtót értesítette volna a felfedezésről, elküldte a felvételeket Baltimore-ba Albright professzornak, aki az ókori sémita szövegek egyik legnagyobb szakértője. Én ekkoriban Albright diákja voltam, és sohasem fogom elfelejteni, milyen izgalomba hozott bennünket, amikor 1948 márciusában bizalmasan megmutatta nekünk, diákjainak a képeket. Gyakorlott szeme azonnal felismerte, hogy ezek a kéziratok valódiak, ami időközben igazolódott is.

Amikor Jordánia kormánya, melynek területén a barlang található, tudomást szerzett a leletről, expedíciót indított a barlang felkeresésére és feltárására. Mihelyt rábukkantak, G. Lankester Harding és P. S. R. de Vaux, két



Az egyik qumráni barlang

jó képességű régész, nagy gondossággal feltárta a barlangot. A jelek szerint a bennszülöttek már őket megelőzve titokban átkutatták a barlangot, de a két kutató így is cserépkorsók töredékeinek százait fedezte fel, a valaha szájukat lezáró fedővel és vászondarabkákkal, amelyekbe eredetileg a kéziratokat göngyölték. Néhány száz kisebb kézirat-töredéket is leltek. Palesztina párás éghajlata nem kedvez az olyan gyorsan enyészetnek induló anyagoknak, mint pl. a kéziratok, de a barlang, ahol ezeket találták, Júdea csapadéktalan pusztájában van, így tökéletesen száraz hely. Ennek a körülménynek tulajdonítható, hogy a tekercsek viszonylag jó állapotban voltak.

De Vaux professzornak sikerült összeállítani néhányat a közül a negyven nagy korszak közül, melyek töredékeit megtalálták. Ezek mindegyike elég nagy négy vagy öt tekercs tárolására. A barlangból származó korszakok közül kettő, mely a barlang első felfedezésekor sértetlen maradt, ma Suenik professzor tulajdonában van. Egy másik, melyet töredékeiből kellett összeállítani, a Chicagói Egyetem birtokában van. A régészek szerint a korszakok vagy az i.e. 61-ben Jeruzsálem római kézre kerülésével véget ért hellén korban készültek, vagy a korai római korban.

A barlangban talált korszakok nagy száma arra mutat, hogy eredetileg kb. kétszáz tekercset rejtettek el ezen a helyen. Tekintettel arra, hogy csak kb. tíz van meg, és azok sem egyforma állapotban, önkéntelenül is felvetődik a kérdés: mi

történt a többivel azóta, hogy valaki, talán valamikor az i.sz. I. század folyamán iderejtette őket? A barlang állapota adta meg a választ erre a kérdésre. A barlangban talált római főzőedény és lámpa arra utal, hogy betolakodók jártak itt a római korban, akik ennek az ókori könyvtárnak legnagyobb részét magukkal vitték. A tekercestöredékek százai, melyek a barlang feltárásakor napfényre kerültek, azt bizonyítják, hogy valaha egy nagy könyvtárat helyeztek itt biztonságba.

Talán sohasem fogjuk megtudni, kik voltak azok az emberek, akik könyvtárukat ebben a barlangban rejtették el minden valószínűség szerint valamelyik római háború alatt, amikor az egész nemzetet a pusztulás veszélye fenyegette. De valamivel több bizonyítékunk van a későbbi korok betolakodóit illetően, akik elvitték a kéziratok nagy részét. Eusebiustól tudjuk, hogy Origenész egyházatyja Hexapla című nagy műve megírásához a Zsoltárok egyik ősi kéziratát használta, melyet nem sokkal azelőtt Jerikó közelében egy korszóban fedeztek fel. A barlang feltárását végző első régészek ezért azt gondolták, hogy Origenész vagy egy kortársa fedezte fel a barlangot és vitte el az ott őrzött kéziratok nagy részét.

De valószínűbb, hogy a barlangot az i.sz. VIII. század folyamán fosztották ki, ahogy arra Otto Eissfeldt professzor rámutatott, aki a nestoriánus pátriárkának, a szeleukida Timótheusnak egy levelére hívta fel a tudósok figyelmét. Timótheus azt állítja a Jerikóhoz közeli "sziklaházban" felfedezett héber kézírásokról, hogy a zsidók elvitték és tanulmányozták ezeket a tekerceket. Nagyon szerette volna tudni, jobban alátámasztják-e a felfedezett kéziratok az újszövetségben található ószövetségi idézeteket, mint az eddig ismert héber szövegek. Ez a kérdés tűzként égett szívében, írja, de nincs megfelelő embere, aki utánajárna az őt érdeklő problémának. Minden bizonnyal ez a felfedezés, amiről Timótheus is hallott, felelős a barlangban eredetileg elrejtett tekercek többségének eltűnéséért.

Noha nagyon sajnáljuk, hogy a valaha a barlangban elhelyezett kéziratok közül soknak nyoma veszett, nagyon hálásak lehetünk, hogy ennyi is ránk maradt. A kéziratok korának megállapítása a tudományos kutatás egyik legfontosabb feladata. Az ősi sémi szövegek néhány kiemelkedő írásszakértője, Albright, Birnbaum, Sukenik és mások a másoló írása alapján az i.e. IV-I. századig terjedő időszakra teszik a kéziratok keletkezésének korát. A régészek a korszok alapján végeztek kormegállapítást, és mint már előbb említettük, arra a következtetésre jutottak, hogy a korszok nem származhatnak későbből, mint az i.sz. I. század. Néhány tudós azonban kétségbe vonja a tekercek ilyen korai származását, és a keresztény korszak, illetve a középkor termékének tekinti őket. Egyikük szerint egyenesen hamisítványok.

Időközben tökéletesedett az a tudományos módszer, melynek segítségével szerves anyagok életkora radiokarbon tartalmuk alapján meghatározható. A módszer i.e. 2000-ig nagyon megbízható eredményt ad. Lankester Harding, a Jordán Királyság Régiségtani Intézetének igazgatója, aki a barlang feltárásában

is részt vett, Amerikába küldött egy mintát a tekercek vászon csomagolóanyagából, tudományos kormeghatározást kérve a "Carbon 14"-es módszerrel. A Chicagói Egyetem Nukleáris Intézete a vizsgálatot elvégezve arra az eredményre jutott, hogy a lelet i.sz. 33-bólszármazik, a hibahatár mindkét oldalon 200 év. Ez azt jelenti, hogy a vásznat valamikor i.e. 168 és i.sz. 233 között szőtték, ami azokat a tudósokat igazolja, akik a tekerceket a Krisztus előtti korra teszik.

Most, miután áttekintettük a kéziratok felfedezésének és magának a barlangnak a történetét, és tudjuk melyik korból származnak a szövegek, térjünk rá a híres kéziratok leírására.

Az első tekercs, melyet Dr. Trever ismert fel, mikor kezébe került, Ésaías teljes könyvét tartalmazza. Ez a tekercs 1948 tavasza óta nagyon híressé vált. Majdnem tökéletes állapotban maradt meg, Ésaías könyve teljes szövegével, az első verstől az utolsóig. Két évvel ezelőtt adták ki, fényképmásolat formájában, modern héber betűkre átírva, így fontosságához illő formában kapták kézhez a Bibliakutatók az értékes kéziratot.

Egy másik tekercs Habakuk könyve első és második fejezetének kommentárját tartalmazza, szakaszonként idézve a próféta könyvet, megjegyzéseket fűzve hozzá. Így tehát birtokunkban van ennek a Bibliai könyvnek is kétharmada, a Krisztus előtti kor szövegformájában. Az egyik tekercs annak a zsidó szektának vagy közösségnek a fegyelmi kézikönyve, melynek az egész könyvtár a tulajdonában volt. Azt, hogy a könyvek tulajdonosai esszénusok vagy valamilyen ismeretlen közösség tagjai voltak, még nem sikerült megállapítani. Egy könyv a zsoltárokhoz hasonló egyházi énekek gyűjteményét tartalmazza. Egy másik "A világosság és a sötétség fiai közti háborút" írja le. Ez esetben sem tudjuk, melyik történelmi háborúra hivatkozik a kézirat. Egy nagyon rossz állapotban lévő tekercs Ésaías könyve második felét tartalmazza, tehát ugyanannak a Bibliai könyvnek két kézírata áll a rendelkezésünkre.

Az egyik tekercs olyan rossz állapotban van, hogy eddig minden kibontására irányuló kísérlet sikertelen maradt. A külső rétegről levált néhány darabkán arámi szöveg olvasható, szemben a többi tekerccsel, melyeket héberül írtak. A lehámozott foszlányokon olvasható néhány szó alapján úgy tűnik, hogy a kézirat Lámech rég elveszettnek hitt apokrif könyvét tartalmazza.

Ezek mellett a többé-kevésbé jó állapotban ránk maradt tekercek mellett más könyvek töredékei is szép számban kerültek elő, mint már előbb említettem. Ezek azoknak a könyveknek a maradványai, melyeket valaha a barlangban tároltak, de a római korban eltűntek. Dániel könyvének néhány töredéke is a birtokunkba került, köztük azok a versek, ahol a szöveg héberről arámira vált. A Dániel-töredékek azért nagyon fontosak, mert a tudósok azt állították, hogy Dániel könyvét nem írhatták az i.e. II. század előtt. Most pedig egy olyan Dániel-

tekercs maradványai állnak rendelkezésünkre, amelyik mint azt a szakemberek is elismerik - éppen ebből az időszakból származik.



Az Ésaías-tekercs részlete

míg végül az arámi kvadrát-írás teljesen kiszorította a fogság előtti, és ez utóbbit később már csak érméken használták. Emiatt feltételezi de Vaux professzor, hogy Mózes III. könyvének darabjai az i.e. V. vagy VI. századból származnak, míg más tudósok, köztük Albright, úgy gondolják, hogy későbbi másolat, az i.e. II. század folyamán készíthették. Azzal érvelnek, hogy az írnok a kézirat kora iránti tiszteletből használta a régi írást. Nehéz eldönteni, kinek van igaza, de a legfontosabb, hogy birtokunkban van a Biblia kéziratának néhány olyan töredéke, melyeket a fogság előtt használt írásjelekkel írtak. összehasonlítva a töredékek szövegét a ma használatos héber szöveggel, teljes azonosságot találunk.

Az egész kéziratgyűjtemény legértékesebb darabja az Ésaías-tekercs. Hossza kb. 7,2 m, szélessége kb. 30 cm, anyaga bőr. A könyv 66 fejezetét 54 hasábban írták, nagyon egyenletes, szép kézírással. Az utolsó hasáb kivételével, amely annyira megkopott a sok használat következtében, hogy betűit újraírták, a szöveg jól olvasható, és csak elvétve okoz gondot a szavak kibetűzése. Az első néhány hasáb szövege néhol hiányos, mert a tekercs alsó szegélye helyenként leszakadt. A másoló számos hibát ejtett és az is előfordult, hogy kihagyott valamit. Amikor észrevette, a hiányzó részeket a sorok közé, vagy a margóra szorította. Sokszor nem vette észre a kihagyást, főleg olyan esetekben, amikor az egész bekezdést, vagy szavak két azonos szó közé eső csoportját szemével átugrotta. Erre példa Ésa. 16:8-9. Mindkét versben előfordul a "Sibma" szó. Miután az első "Sibmá"-t leírta, szeme a szó első és második előfordulása közötti szakaszt átugrotta, és a másolást a második "Sibmá"-tól folytatta. Ez a minden ókori és mai másoló által jól ismert hiba az ún. homoeoteleuton.

Mivel ez az értékes kézirat fényképmásolat formájában megjelent, számos cikket, sőt néhány könyvet is írtak róla. Én magam is alaposan tanulmányoztam a szöveget, és összehasonlítottam Ésaías könyve ma használt és elfogadott héber szövegével. Amikor 1950-ben a Chicagói Egyetemen kiállították a tekercsset, alkalmam nyílt arra, hogy a kétes igehelyeket az eredeti szöveggel összehasonlítsam, így saját személyes, részletekbe menő tanulmányozásom alapján alakíthattam ki véleményemet.

Az Ésaías-tekercs szövege igazolja, hogy keletkezése valószínűleg az i.e. II. vagy I. évszázad óta Ésaías könyvének szövege egészen napjainkig semmit sem változott. Azírrok nem volt túl gondos másoló, számos helyesírási hibát ejtett. Az is lehet, hogy valaki diktálta az eredeti tekercsset, és azírrok ez alapján írta a másolatot. Ez magyarázat lenne arra, miért cserélt fel olyan sokszor hasonló hangzású szavakat, ami biztos nem történt volna meg, ha látja a másolandó szöveget.

Az Ésaías-tekercs ráadásul olyan korból származik, amikor a szavakat még máshogy írták, mint később a maszoréták idejében, akik már a magánhangzókat is jelölték a szövegben, és kialakították a Bibliai szöveg hagyományos írásmódját. Ezzel további néhány ezer mássalhangzó is bekerült a szövegbe, de a jelentését nem befolyásolták. Mindenkire, aki a tekerccsel kapcsolatos kutatásban részt vett, mély benyomást tett az a vitathatatlan tény, hogy ez a kétezer éves Bibliai kézirat tökéletesen egyezik a ma használt szöveggel. Az olyan részeknél, amelyek értelmezése a mai héber szövegben nehézséget jelent pl. Ésa. 65:20 -, ugyanolyan nehezen értelmezhető a tekercs szövege is. Lássuk most néhány olyan elismert tudós nyilatkozatát, akikre mély benyomást tett az a tény, hogy a mai héber szöveg alig tér el a kétezer évvel ezelőtől.

Millar Burrows professzor, az Ésaías-tekercs szerkesztője néhány előadást tartott a szöveggel kapcsolatban, és tekintve, hogy olyan jól ismeri a kéziratot, a véleménye mindenképpen mérvadó. Őt idézem: "Viszonylag jelentéktelen kihagyások kivételével, az egész könyv a birtokunkban van, és ez lényegében megegyezik a maszoretikus szöveggel. Észrevehető az alaktani és helyesírási eltérés, de a szöveg vonatkozásában feltűnő mértékű az egyezés. És ebben rejlik a fontossága, mivel alátámasztja a maszoretikus hagyomány hitelességét. Vannak kisebb kihagyások, de ezek össze sem hasonlíthatóak a Septuaginta némelyik könyvében található hiányosságokkal."

Albright, aki az elsők között ismerte fel a kézirat jelentőségét és aki az első fényképeket mutatta, még mielőtt a sajtó erről a felfedezésről értesülhetett volna, a következőket mondta a kézirat fontosságáról a századokon át folyó másolás megbízhatóságára, pontosságára vonatkozóan: "Az Ésaías-tekercs a maszoretikus-szöveg ősrégi voltát igazolja és arra int, hogy ne javítgassunk könnyelműen, kedvünk szerint."

Egy másik kijelentés a Septuaginta zsidó szakértőjétől, Harry M. Orlinsky professzortól való, aki azt tanácsolja tudós társainak, hogy a héber Bibliával nagyobb tisztelettel bánjanak, mint azt korábban tették: "Kétlem, hogy az Ésaías-tekercs, Bármily régi is, egyszer és mindenkorra megnyugtatóan tisztázná a szövegkritika kérdéseit; felfedezése azonban mind több tudóst fog meggyőzni, hogy a héber Biblia hagyományos szövegével nagyobb tisztelettel bánjanak, mint eddig, hiszen még a régészek szerint is sokkal több megbízható történelmi forrásanyagot tartalmaz ez a szöveg, mint azt a korábbi nemzedékek gondolták."

John Bright professzor a tekercset illetően meg van győződve, hogy az elmúlt száz év folyamán végzett szövegjavítások közül nagyon keveset tekinthetünk helyesnek, miután az Éσαιás-tekercs igazolta a kéziratok másolásának pontosságát. Azt tanácsolja a ma élő Bibliatudósoknak, hogy tanulják meg kritikusan tanulmányozni a kommentárokat, és azt állítja, ha nem tanulunk meg fenntartással tekinteni ezekre a tudományos művekre, egyszer csak azon kapjuk magunkat, hogy olyan szöveget magyarázunk, amelyik sohasem létezett, csak a kommentátor agyában.

Gondviselésszerűnek tartom, hogy Isten megőrizte ezeket a szövegeket, és hogy a világtörténelemnek épp ebben a válságos szakaszában fedezték fel őket. Ötven évvel ezelőtt elképzelhetetlen volt, hogy kritikus szemléletű tudósok, akik vezető egyetemeink olyan elismert tanárai, mint pl. a fent idézettek, úgy védelmezték volna az Ószövetség szövegét, mint ahogy azt napjainkban teszik. Egyetlen jó nevű tudós sem mert volna a kritika szövegjavításai ellen szót emelni. Kollégái világszerte azonnal kiközösítették volna, mert kétségbe vonta tudományos munkásságuk egyik legfontosabb mozzanatát.

Az Éσαιás-tekercsek, a Habakuk-kommentár, és a többi Bibliai könyv töredékei az Ószövetség néhány könyvének Krisztus és az apostolok napjaiból származó szövegét örökítették ránk. A zsoltárokat kivéve a Biblia egyetlen könyvét sem idézték annyiszor Krisztus és az újszövetség írói, mint Éσαιást. Az apostolok Isten ihletett Igéjének minden részét elfogadták úgy, ahogy azt Éσαιás próféta leírta, anélkül, hogy különbséget tettek volna a könyv szakaszai között. Mivel az Éσαιás-tekercs igazolta, hogy a szöveg, amelyet az Újszövetség írói Isten ihletett Igéjének tekintettek, ugyanaz, mint amit ma olvashatunk a Bibliánkban, így az Írások ihletettsége, hitelessége felől való meggyőződésünk tovább mélyült.

Az Éσαιás-tekercs és más ókori szövegek tanulmányozása alapján jogos a következtetés, hogy az Ószövetség más könyvei, amelyeknek régi másolatai nincsenek birtokunkban, ugyanilyen tiszta és megbízható szöveggel maradtak ránk, mint azok, amelyek változatlanságát régi másolataik igazolták.

Az elkövetkező néhány évben még több, a Biblia héber szövegének hitelességét alátámasztó nyilatkozatot várhatunk a szakemberektől. Mihelyt a másik Ézsaiás-tekercset nyilvánosságra hozzák, a ma használt héber szöveg megbízhatósága még nyilvánvalóbb válik. Én csak két hasábot láttam fényképen, de ez elég volt annak megállapítására, hogy ennek a másik Éσαιás-tekercsnek a másolója különösen gondosan dolgozott. Nem fedeztem fel hibát, amikor a két hasábot a mai héber szöveggel összehasonlítottam. A meglévő különbségek csak helyesírási eltérések.

Nagyon hálásak lehetünk, hogy épp a mi korunkban kerültek napvilágra ezek a leletek, és nagyon szerencsések vagyunk, hogy ez az anyag rendelkezésünkre áll Isten Igéje hitelességének igazolására.

Bizonyára érdeklí az olvasót, hogy a bennszülöttek nemrég újabb barlangokat fedeztek fel Júdea pusztájában. Ezek az emberek ugyanis rájöttek, hogy sokkal több pénzt kereshetnek barlangokban elrejtett kéziratok megtalálásával, mint nyájaik legeltetésével. A Keletkutató Amerikai Intézet és a Jeruzsálemi Bibliaiskola expedíciója újabb barlangokra lelt. Ez a kutatócsoport múlt tavasszal alaposan átvizsgálta azt a környéket, ahol a Holt-tengeri tekercseket találták, és néhány figyelemreméltó felfedezést tett. Az eddig kiadott előzetes jelentések szerint Bar-Kochbának, a Hadrianus császár uralkodása alatt kirobbant zsidó lázadás vezetőjének két levelét, és egy ugyanebből a korból származó házassági szerződést találtak. Ezenkívül az i.sz. I. és II. évszázadból származó szövegtöredékeket fedeztek fel egy barlangban, melyek egy része Biblia-töredék. A legszenzációsabb lelet két darab kb. 1,2 m hosszú, szorosan összetekert bronzlap, melyekre héber nyelvű feliratot véstek. A felirat tartalma még ismeretlen, mivel tekintettel az anyag törékenységére nem tekintették ki a lapokat.

Az elmondottak szerint tehát sok régészeti bizonyíték áll rendelkezésünkre, amelyet felhasználhatunk a Biblia szövegének és történelmi hitelességének igazolására.

Ez az anyag helyesen használva jelentősen megerősítheti azt a meggyőződésünket, hogy az egész Biblia Isten ihletett Igéje. Az évek során, melyeket ezen a területen folytatott kutatással töltöttem, megerősödött a meggyőződésem, hogy hitünknek biztos alapja van. Ne féljünk hirdetni a Biblia igazságait, még ha rajta kívüli forrással nem tudjuk is igazolni; mert nincs félnivalónk, amíg abban hiszünk, amiben eddig sohasem csalatkoztunk Isten örök Igéjében.